

Guía Docente				
Datos Identificativos				2022/23
Asignatura (*)	Expresión Musical e Novas Tecnoloxías. Estratexias Didácticas		Código	652534016
Titulación	Mestrado Universitario en Investigación e Innovación en Didácticas Específicas para Educación Infantil e Primaria			
Descritores				
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos
Mestrado Oficial	2º cuatrimestre	Primeiro	Optativa	3
Idioma	CastelánGalego			
Modalidade docente	Presencial			
Prerrequisitos				
Departamento	ComposiciónDidácticas Específicas e Métodos de Investigación e Diagnóstico en Educación			
Coordinación	Castro Alonso, Vicente	Correo electrónico	vicente.castro@udc.es	
Profesorado	Castro Alonso, Vicente	Correo electrónico	vicente.castro@udc.es	
Web				
Descrición xeral	Esta materia pretende mostrar ao alumnado as múltiples ferramentas que brindan as novas tecnoloxías aplicadas á música. A través do emprego de distintas aplicacións será posible abordar moitos dos contidos que están presentes na educación musical, sempre desde unha óptica creativa.			

Competencias / Resultados do título	
Código	Competencias / Resultados do título
A1	E1 - Coñecer as bases teóricas do traballo interdisciplinar e identificar os seus centros de interese en contextos escolares e non escolares.
A3	E3 - Deseñar, xustificar, organizar e avaliar de forma sistemática propostas interdisciplinares en distintos contextos educativos.
A7	E7 - Capacidade de aplicar coñecementos teóricos relativos ás Didácticas Específicas, tanto á investigación como á innovación e a avaliación.
A9	E9 - Ensañar e avaliar formulacións de ensino disciplinares ou interdisciplinares en contextos educativos reais, e promover propostas de mellora en relación cos resultados obtidos.
A11	E11 - Coñecer, comprender e utilizar a linguaxe científica e aplicalo correctamente nas distintas formas de expresión e comunicación.
A17	E17 - Seleccionar, adaptar e aplicar materiais e recursos TIC e doutra índole, para mellorar o ensino e aprendizaxe dos diferentes ámbitos disciplinares.
B1	CB6 - Posuír e comprender coñecementos que acheguen unha base ou oportunidade de ser orixinais no desenvolvemento e/ou aplicación de ideas, a miúdo nun contexto de investigación.
B2	CB7 - Que os estudantes saiban aplicar os coñecementos adquiridos e a súa capacidade de resolución de problemas en contornas novas ou pouco coñecidos dentro de contextos máis amplos (ou multidisciplinares) relacionados coa súa área de estudo.
B3	CB8 - Que os estudantes sexan capaces de integrar coñecementos e enfrontarse á complexidade de formular xuízos a partir dunha información que, sendo incompleta ou limitada, inclúa reflexións sobre as responsabilidades sociais e éticas vinculadas á aplicación dos seus coñecementos e xuízos.
B4	CB9 - Que os estudantes saiban comunicar as súas conclusións e os coñecementos e razóns últimas que as sustentan a públicos especializados e non especializados dun modo claro e sen ambigüidades.
B5	CB10 - Que os estudantes posúan as habilidades de aprendizaxe que lles permitan continuar estudando dun modo que haberá de ser en gran medida autodirixido ou autónomo.
B6	G1 - Expresarse correctamente, tanto de forma oral como escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
B8	G3 - Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
B9	G4 - Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
B11	G6 - Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
B12	G7 - Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

B13	G8 - Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.
C1	T1 - Capacidade de análise e síntese.
C2	T2 - Capacidade de adaptación a situacións novas.
C3	T3 - Traballar de forma autónoma e con iniciativa.
C4	T4 - Traballar de forma colaborativa.
C6	T6 - Capacidade de innovar (creatividade) dentro de contextos educativos escolares e non escolares.
C10	T10 - Ter capacidade para actualizar os coñecementos, metodoloxías e estratexias na práctica docente.
C11	T11 - Capacidade para comprender o significado e aplicación da perspectiva de xénero nos distintos ámbitos de coñecemento e na práctica profesional co obxectivo de alcanzar unha sociedade máis xusta e igualitaria.
C13	T13 - Sustentabilidade e compromiso ambiental. Uso equitativo, responsable e eficiente dos recursos.

Resultados da aprendizaxe				
Resultados de aprendizaxe		Competencias / Resultados do título		
Coñecer os principais criterios de selección e de secuenciación do material didáctico musical.		AM1 AM11 AM17	BM1 BM11 BM12 BM13	CM3 CM10 CM11
Empregar as TIC e as novas tecnoloxías aplicadas á música como ferramentas educativas interdisciplinares.			BM8	CM6
Deseñar unidades didácticas e traballos por proxectos empregando recursos sonoros innovadores.		AM3 AM7	BM2 BM3 BM4 BM5 BM6	CM1 CM4
Valorar a importancia da expresión musical no contexto global do desenvolvemento intelectual e persoal do alumnado de Educación Infantil e Primaria, considerando a súa contribución a aspectos como a multiculturalidade, a sustentabilidade, a inclusión social e as relacións de xénero.		AM9	BM9	CM2 CM13

Contidos	
Temas	Subtemas
Análise e secuenciación dos contidos propios da expresión musical.	<p>A escoita musical:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Escoita activa e pautas básicas na discriminación auditiva dos elementos do son. - Escoita activa dos sons da aula e da cotorna. <p>A interpretación musical:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aplicación práctica mediante instrumentos acústicos. - Aplicación práctica mediante a voz e a dobraxe. - Aplicación práctica con instrumentos electroacústicos (analóxicos e dixitais). <p>A creación musical:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pautas básicas para a composición, improvisación e realización de arranxos no eido educativo. - A xestión do proceso creativo no eido educativo: xestión do grupo e o rol do/a mestre/a como guía.

<p>A expresión musical como recurso didáctico interdisciplinar.</p>	<p>A música como recurso interdisciplinar coas Ciencias: a paisaxe sonora. A música como recurso interdisciplinar coas Linguas: musicalización de medios literarios. A música como recurso interdisciplinar coas Matemáticas e as Tecnoloxías: edición do son. A música como recurso interdisciplinar coas Artes Plásticas: proxectos multiartísticos.</p>
<p>As novas tecnoloxías da información e da comunicación no ámbito educativo.</p>	<p>Ferramentas para o/a mestre/a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aplicación práctica da gravación sonora. - Aplicación práctica da edición do son. - Aplicación práctica do remix de audios. <p>Ferramentas para o/a alumno/a:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aplicación práctica con dispositivos pezoeléctricos. - Aplicación práctica con caixas de ritmos. - Aplicación práctica con ferramentas online. - Aplicación práctica con videoxogos.
<p>Aplicacións informáticas específicas dirixidas á expresión musical. O seu emprego no deseño de unidades didácticas e de traballos por proxectos.</p>	<p>Aplicacións informáticas (software):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Audacity. - VirtualDJ. - Garage Band. <p>Dispositivos tecnolóxico-informáticos (hardware):</p> <ul style="list-style-type: none"> - MakeyMakey. - Sintetizadores. - Caixas de ritmos. - Sampler. - Instrumentos de gravación e rexistro sonoro.

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Traballos tutelados	A3 A7 A9 A11 A17 B2 B4 B8 B12 C2	4	20	24
Obradoiro	A3 A17 B6 B13 C3 C4 C6 C10 C11 C13	5	10	15
Análise de fontes documentais	A1 A11 B5 C1	3	10	13
Aprendizaxe colaborativa	B3 B4 C4	4	10	14
Sesión maxistral	A1 B1 B9	4	3	7
Actividades iniciais	A7 A9 B2 B8 B11	1	0	1
Atención personalizada		1	0	1

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición

Traballos tutelados	<p>Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente á aprendizaxe de "cómo facer as cousas?". Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade polo seu propio aprendizaxe.</p> <p>Este sistema de ensino basease en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.</p>
Obradoiro	<p>Modalidade formativa orientada á aplicación de aprendizaxes na que se poden combinar diversas metodoloxías/probas (exposicións, simulacións, debates, solución de problemas, prácticas guiadas, etc.) a través da que o alumnado desenvolve tarefas eminentemente prácticas sobre un tema específico, có apoio e supervisión do profesorado.</p>
Análise de fontes documentais	<p>Técnica metodolóxica que supón o emprego de documentos audiovisuais e/ou bibliográficos (fragmentos de reportaxes documentais ou películas, noticias de actualidade, paneis gráficos, fotografías, biografías, artigos, textos lexislativos, etc.) relevantes para a temática da materia con actividades especificamente deseñadas para o análise dos mesmos. Pódese empregar como introdución xeral a un tema, como instrumento de aplicación do estudo de casos, para a explicación de procesos que non se poden observar directamente, para a presentación de situacións complexas ou como síntese de contidos de carácter teórico ou práctico.</p>
Aprendizaxe colaborativa	<p>Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicación, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.</p>
Sesión maxistral	<p>Exposición oral complementada có uso de medios audiovisuais e a introdución dalgunhas preguntas dirixidas aos estudantes, coa finalidade de transmitir coñecementos e facilitar a aprendizaxe.</p> <p>A clase maxistral é tamén coñecida como "conferencia", "método expositivo" ou "lección maxistral?". Esta última modalidade adoitase reservar a un tipo especial de lección impartida por un profesor en ocasións especiais, cun contido que supón unha elaboración orixinal e baseada no uso casi exclusivo da palabra como vía de transmisión da información á audiencia.</p>
Actividades iniciais	<p>Conxunto de procedementos de ensino-aprendizaxe guiados de forma presencial e/ou apoiados con tecnoloxías da información e as comunicación, que se basean na organización da clase en pequenos grupos nos que o alumnado traballa conxuntamente na resolución de tarefas asignadas polo profesorado para optimizar a súa propia aprendizaxe e a dos outros membros do grupo.</p>

Atención personalizada

Metodoloxías	Descrición
Traballos tutelados	<p>Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma dos estudantes, baixo a tutela do profesor e en escenarios variados (académicos e profesionais). Está referida prioritariamente á aprendizaxe de "cómo facer as cousas?". Constitúe unha opción baseada na asunción polos estudantes da responsabilidade polo seu propio aprendizaxe.</p> <p>Este sistema de ensino basease en dous elementos básicos: a aprendizaxe independente dos estudantes e o seguimento desa aprendizaxe polo profesor-titor.</p> <p>Para o correcto desenvolvemento das sesións e das tarefas acometidas non será necesario posuir coñecementos especificamente musicais nin tecnolóxicos por parte do alumno/a, xa que se acometerán propostas inclusivas adaptadas ao perfil do/a estudante.</p> <p>O software empregado nas sesións e na realización das tarefas será libre.</p>

Avaliación

Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación

Análise de fontes documentais	A1 A11 B5 C1	A consulta á literatura específica é requerida de modo transversal durante a realización das tarefas acometidas na aula (lectura documental, visionado de tutoriais online ou outros recursos). Contemplanse a realización de traballos escritos correctamente e fundamentados teóricamente, especificamente naqueles casos cunha asistencia inferior ao 90% das sesións adicadas á realización do proxecto.	10
Traballos tutelados	A3 A7 A9 A11 A17 B2 B4 B8 B12 C2	Participación activa durante os obradoiros levados a cabo na aula, a través da entrega (aula virtual) dos produtos artísticos creados durante as sesións ou, no seu defecto, no domicilio. - Os envíos realizaranse a título individual. - Os produtos avaliaranse a través de rúbrica. - A non asistencia durante as sesións específicas a cada obradoiro non exime da entrega. En casos xustificados, o profesorado dispoñerá das súas horas de titoría para a aclaración e/ou explicación das mesmas.	50
Obradoiro	A3 A17 B6 B13 C3 C4 C6 C10 C11 C13	Participación activa durante o desenvolvemento en equipo dun proxecto audiovisual acometido na aula. - O grao de implicación e a aportación creativa persoal avaliaranse a través de rúbrica. - O grao de desenvolvemento do produto final acadado polo grupo avaliarase a través de rúbrica. - Para o alumnado cunha asistencia inferior ao 80% das sesións adicadas á realización do proxecto, contemplanse a seguinte alternativa: xustificación curricular e desenvolvemento metodolóxico dunha actividade transversal para educación infantil ou primaria, na que se faga recurso activo das TIC musicais (traballo escrito entre 8-10 páxinas a unha cara, sen contar a portada, índice e anexos), a enviar a título individual (aula virtual).	40

Observacións avaliación

Para aprobar la asignatura es necesario aprobar cada uno de los apartados anteriores. En caso contrario no se hará media. Como consideración general, se tendrá especialmente en cuenta, tanto en los exámenes como en los trabajos, las deficiencias ortográficas de puntuación y acentuación, así como una redacción inconexa o inadecuada, deficiente presentación, excesivo número de tachaduras, etc. Todo ello supondrá reducción de puntos sobre la nota obtenida. En el caso que el profesorado detecte realización fraudulenta (plagio) en las pruebas de evaluación, la calificación se ajustará a lo establecido en el artículo 14.4. Normas de evaluación, revisión y reclamación de las calificaciones de los estudios de grado y máster universitario: "En la realización de trabajos, el plagio y la utilización de material no original, incluido aquel obtenido a través de internet sin indicación expresa de su procedencia y, de ser el caso, el permiso de su autor/a, podrá ser considerada causa de calificación de suspenso en la actividad. Todo esto sin perjuicio de las responsabilidades disciplinarias a las que pudiese haber lugar tras el correspondiente procedimiento". En esta materia si el profesorado detecta plagio en alguna de las pruebas supondrá un 0 en la calificación. En caso de reiteración, se dará traslado a la Comisión Académica para la toma de medidas oportunas. Se hará especial hincapié en el cuidado del medio ambiente en pro de una educación y sociedad sostenible. Los trabajos serán enviados exclusivamente telemáticamente, y de no ser posible, en los documentos impresos no se emplearán plásticos, se elegirá la impresión a doble cara, y papel reciclado, evitando imprimir borradores. Se debe hacer un uso sustentable de los recursos y la prevención de impactos negativos sobre el medio natural. Se debe tener en cuenta la importancia de los principios éticos relacionados con los valores de la sustentabilidad en los comportamientos personales y profesionales. Para ello, siempre que sea posible en la elaboración de los trabajos se empleará material de reciclaje y se evitará el empleo de materiales de plástico en la entrega de los mismos. Se evitará la discriminación por razón de género y se propondrán acciones y medidas para corregirlas. Se usará un lenguaje no sexista.

Fontes de información

Bibliografía básica

Aviñoa, X. (ed.) (2014). Tecnología y creación musical / Grupo de investigación Música, tecnología y pensamiento en los siglos XIX y XX. Lleida: Milenio. Blardony, S. (2006). La formación permanente del profesorado de música a través de las nuevas tecnologías. *Música y Educación*, N°19, pp. 151-157. Busquet, F. (2000). Recursos informáticos para la educación musical en la Red Telemática Educativa de Cataluña. *Eufonía* N° 20, pp. 6-14. Calvillo, A. (2008). Herramientas didácticas para la educación musical. Cádiz: Bubok. Calvillo, A. (2009a). Fundamentos didácticos de las nuevas tecnologías aplicadas a la música I: Música y edición de sonido. Cádiz: Bubok. Calvillo, A. (2009b). Fundamentos didácticos de las nuevas tecnologías aplicadas a la música II: La edición de partituras y su didáctica. Cádiz: Bubok. Carrera Pérez, E., Román-García, S.; Chao-Fernández, R. (2017). Free software in music education: an interdisciplinary practical approach in Primary School, en Doderó, J.M; Ibarra, M. S. y Ruiz, I. (Coord.) Fifth International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality. ACM Digital Library. New York, 1-7. Castro Alonso, V. (2021). El potencial educativo de la musique concrète: una experiencia significativa de creación musical mediante las TIC. En V. Gisbert Caudeli y O.M. Alegre de la Rosa (Dirs. y Eds.), *Inclusión e Innovación Educativa. Música y cultura como herramientas docentes* (pp. 61-76). Valencia: Tirant Lo Blanch. ISBN: 978-84-18534-74-4. Chao-Fernández, R.; Román-García, S.; Chao-Fernández, A. (2017). Art, Science and Magic: Music and Math the classroom, en Doderó, J.M; Ibarra, M. S. y Ruiz, I. (Coord.) Fifth International Conference on Technological Ecosystems for Enhancing Multiculturality. ACM Digital Library. New York. 1-5. Delalande, F. (2004). La enseñanza de la música en la era de las nuevas tecnologías. *Comunicar*, N° 23, pp. 17-23. Delalande, F. (2013). Las conductas musicales. Santander: Editorial de la Universidad de Cantabria. Díaz, G. (2007). La audición musical con recursos informáticos. *Eufonía*, N° 39, pp. 17-26. Gertrudix, M. (2003). Música y narración en los medios audiovisuales. Madrid: Laberinto. Giráldez, A. (2005). Internet y educación musical. Barcelona: Graó. Giráldez, A. (2007). La educación musical en un mundo digital. *Eufonía*, N° 39, pp. 8-16. Green, L. (2009). Significado musical y reproducción social: Defensa de la recuperación de la autonomía. En Lines, D. (Comp.). *La educación para el nuevo milenio*. Madrid: Morata. Lines, D. (comp.) (2009). *La educación musical para el nuevo milenio*: Madrid. Morata. Márquez, J. y Sempere, J. (2013). *Nuevas tecnologías aplicadas a la Educación Musical*. Universidad de Cádiz: UCA. Marshall, N., North, A. y Hargreaves, D. (2005). Educación musical en el siglo XXI: una perspectiva psicológica. *Eufonía*. N° 34, pp. 8-32. Martínez, J. (1996). Nuevas herramientas para la educación musical: MIDI y nuevas tecnologías. *Eufonía*, N° 4, pp. 33-46. Nettle, B. y Russell, M. (eds.) (2004). *En el transcurso de la interpretación*. Estudios sobre el mundo de la improvisación musical. Madrid. Akal. Oriol, N. (Dir.) (2001). *La educación artística, clave para el desarrollo de la creatividad*. Madrid: Ministerio de Educación. Palomo, R., Ruiz, J. y Sánchez, J. (2008). *Enseñanza con TIC en el siglo XXI. La escuela 2.0*. Sevilla: MAD. Ramírez, C. (2006). *Música, lenguaje y educación: La comunicación humana a través de la música en el proceso educativo*. Valencia: Tirant lo Blanch. Román-García, S.; Chao-Fernández, R.; Chao-Fernández, A. (2017). ICT in the Music Classroom. Achieving Musical Literacy in the 21st. Century, en Gómez Chova, L. López, A y Candel, I., 9th International Conference on Education and New Learning Technologies. IATED Academy: Valencia, 5742-5748. Schafer, M. (1969). *El compositor en el aula*. Buenos Aires: Ricordi Americana. Small, C. (2006). *Música, sociedad, educación*. Madrid: Alianza. Swanwick, K. (1991). *Música, pensamiento y educación*. Madrid: Morata. Swanwick, K. (1994). *Musical knowledge. Intuition and analysis in music education*. Londres: Routledge and Kegan Paul. Tejada, J. (2001). *MIDI para el conservatorio, la escuela y el instituto: encore, finale, band in a box*. Barcelona: Rivera Editores. Tejada, J. (2007). *Agrupaciones musicales y la práctica en conjunto. Diseño de un seminario para creación de materiales mediante tecnología audio-digital (I)*. *Música y Educación*, N° 72, pp. 133-137. Tejada, J. (2008a). *Agrupaciones musicales y la práctica en conjunto. Diseño de un seminario para creación de materiales mediante tecnología audio-digital (II)*. *Música y Educación*, N°73, pp.99-103. Tejada, J. (2008b). *Agrupaciones musicales y la práctica en conjunto. Diseño de un seminario para creación de materiales mediante tecnología audio-digital (III)*. *Música y Educación*, N° 74, pp.78-81. Torres, L. (2010). *Las TIC en el aula de educación musical: Bases metodológicas y posibilidades prácticas*. Sevilla: MAD. Vilchez, L. (2009). *La música y su potencial educativo*. Madrid: SM. Waisburdi, G. y Erdmenger, E. (2007). *El poder de la música en el aprendizaje. Cómo lograr un aprendizaje acelerado y creativo*. Sevilla: MAD.

Bibliografía complementaria	<p>Alonso, C. (2008). Improvisación libre. La composición en movimiento. Vigo: Dos Acordes.</p> <p>Alsina, P., Díaz, M., Giráldez, A., Ibarretxe, G. (2009). 10 ideas clave. El aprendizaje creativo. Barcelona: Graó.</p> <p>Díaz, M. y Giráldez, A. (Coords.) (2007). Aportaciones teóricas y metodológicas a la educación musical. Una selección de autores relevantes. Barcelona: Graó.</p> <p>Díaz, M. y Riaño, M. (2010). Voz, cuerpo y acción. Un espacio para la música. Santander: Universidad de Cantabria.</p> <p>Díaz, M. y Riaño, M. (Coords.) (2007). Creatividad en educación musical. Santander: Universidad de Cantabria. Servicio de Publicaciones.</p> <p>Gainza, V. (2002). Pedagogía musical. Dos décadas de pensamiento y acción educativa. Buenos Aires: Lumen.</p> <p>Gainza, V. (2003). La educación musical entre dos siglos: del modelo metodológico a los nuevos paradigmas. Disponible en http://www.udesa.edu.ar/files/ESCEDU/DT/DT10-GAINZA.PDF.</p> <p>García, P. y Estebanz, A. (2005). Innovación y creatividad en la enseñanza musical. Barcelona: Octaedro.</p> <p>Giráldez, A. (2007). La competencia cultural y artística. Madrid: Alianza.</p> <p>Giráldez, A. (Coord.) (2011a). Didáctica de la música. Barcelona: Graó.</p> <p>Giráldez, A. (Coord.) (2011b). Música. Complementos de formación disciplinar. Barcelona: Graó.</p> <p>Gustems, J. (2013). Creatividad y educación musical: actualizaciones y contextos. Barcelona: Dinsic.</p> <p>Hargreaves, D. (1991). Infancia y educación artística. Madrid: Morata.</p> <p>Hargreaves, D. (1998). Música y desarrollo psicológico. Barcelona: Graó.</p> <p>Nettl, B. y Russell, M. (eds.) (2004). En el transcurso de la interpretación. Estudios sobre el mundo de la improvisación musical. Madrid: Akal.</p> <p>Oriol, N. (Dir.) (2001). La educación artística, clave para el desarrollo de la creatividad. Madrid: Ministerio de Educación.</p> <p>Pascual, P. (2006). Didáctica de la música. Madrid: Pearson Prentice Hall.</p> <p>Paynter, J. (1991). Oír, aquí y ahora. Buenos Aires: Ricordi.</p> <p>Paynter, J. (1999). Sonido y estructura. Madrid: Akal.</p> <p>Toch, E. (2001). Elementos constitutivos de la música. Barcelona: Idea Books.</p> <p>Waisburdi, G. y Erdmenger, E. (2007). El poder de la música en el aprendizaje. Cómo lograr un aprendizaje acelerado y creativo. Sevilla: MAD.</p> <p>Willems, E. (1961). Las bases psicológicas de la educación musical. Buenos Aires: Eudeba.</p> <p>Willems, E. (1994). El valor humano de la educación musical. Barcelona: Paidós.</p> <p>Willems, E. (2001). El oído musical: La preparación auditiva del niño. Barcelona: Paidós.</p>
------------------------------------	---

Recomendacións

Materias que se recomenda ter cursado previamente

Materias que se recomenda cursar simultaneamente

Materias que continúan o temario

Observacións

Recoméndase que os envíos dos traballos sexa telemáticamente e se non fose posible, non utilizar plásticos, elixir a impresión a dobre cara, empregar papel reciclado e evitar imprimir borradores. Débese facer un uso sostible dos recursos e a prevención de impactos negativos sobre o medio natural. Debéase ter en conta a importancia dos principios éticos relacionados cos valores da sustentabilidade nos comportamentos persoais e profesionais. Evitaráse a discriminación por razón de xénero e proporanse accións e medidas para corrixilas. Usarase linguaxe non sexista. Para o correcto desenvolvemento das sesións e das tarefas acometidas non será necesario posuír coñecementos especificamente musicais nin tecnolóxicos por parte do alumno/a, xa que se acometerán propostas inclusivas adaptadas ao perfil do/a estudante. O software empregado nas sesións e na realización das tarefas será libre.

(*A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías